

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA DARS O'TISH METODIKASI

Jumaquliyeva Shabbona

Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2- kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17948868>

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida dars o'tish metodikasining nazariy va amaliy asoslari yoritiladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda samarali ta'limni tashkil etish, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar hamda ularning ta'lim sifatiga ta'siri ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, boshlang'ich ta'limda dars metodikasini takomillashtirish orqali o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, dars metodikasi, pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, ta'lim sifati, o'quvchi faolligi, kompetensiyaviy yondashuv.

Boshlang'ich ta'lim umumiy ta'lim tizimining eng muhim va poydevor bosqichi hisoblanadi. Aynan shu bosqichda o'quvchilarda bilim olishga bo'lgan munosabat, o'qish ko'nikmalari, mustaqil fikrlash va muloqot madaniyati shakllanadi. Shu sababli boshlang'ich ta'limda dars o'tish metodikasini to'g'ri tanlash va samarali tashkil etish pedagog oldidagi eng muhim vazifalardan biridir.

Zamonaviy ta'lim talablari o'qituvchidan faqat bilim berishni emas, balki o'quvchini faol ta'lim jarayoniga jalb etishni, uning qiziqish va ehtiyojlarini hisobga olishni talab etadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, dars metodikasining to'g'ri tanlanishi o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Boshlang'ich ta'limda dars o'tish metodikasi pedagogika fanining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u ta'lim mazmunini o'quvchilarga yetkazishning samarali usullari va vositalarini o'rganadi. Metodika o'quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik rivojlanish darajasi va individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda darsni rejalashtirishni nazarda tutadi. Ilmiy manbalarda ta'kidlanishicha, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ko'rgazmalilik, o'yin faoliyati va amaliy mashg'ulotlar asosiy metodik omillar hisoblanadi.

An'anaviy dars metodlari, jumladan tushuntirish, savol-javob va mashq bajarish usullari hanuzgacha o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Biroq zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Ilmiy tadqiqotlar natijalariga ko'ra, kichik guruhlarda ishlash, muammoli vaziyatlar yaratish, aqliy hujum va loyihaviy faoliyat o'quvchilarning bilish faolligini kuchaytiradi. Bunday metodlar orqali o'quvchi faqat tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi.

Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvga ko'ra, dars jarayonida o'quvchilarda nafaqat bilim, balki amaliy ko'nikma va hayotiy malakalar shakllantiriladi. Masalan, o'qish darslarida matn bilan ishlash orqali tanqidiy fikrlash, matematikada esa kundalik hayot bilan bog'liq masalalarni yechish orqali mantiqiy tafakkur rivojlantiriladi. Ilmiy dalillar shuni ko'rsatadiki, bunday yondashuv o'quvchilarning bilimlarni uzoq muddat saqlab qolishiga yordam beradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham dars metodikasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Multimediali taqdimotlar, interaktiv doskalar va elektron resurslar darsni yanada qiziqarli va tushunarli qiladi.

Tadqiqotlarga ko'ra, vizual va audio materiallardan foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarining idrok jarayonini faollashtiradi va o'rganilayotgan mavzuni yaxshiroq o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida interfaol metodlar va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish kundan-kunga ortib bormoqda. Bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchilar faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish esa ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topish, mustaqil o'rganish va fikrlash, tahlil qilish, hatto yakuniy xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishga o'rgatadi.

O'qituvchi bu jarayonda shaxs rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik funksiyasini bajaradi.

Bugungi kunda ta'limda «Aqliy hujum», «Fikrlar hujumi», «Tarmoqlar» metodi, «Sinkveyn», «BBB», «Beshinchisi ortiqcha», «6x6x6», «Bahs-munozara», «Rolli o'yin», FSMU, «Kichik guruhlarda ishlash», «Yumaloqlangan qor», «Zigzag», «Oxirgi so'zni men aytay» kabi zamonaviy texnologiyalar qo'llanmoqda.¹

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda dars o'tish metodikasi ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ilmiy asoslangan, zamonaviy pedagogik yondashuvlarga tayangan holda tashkil etilgan darslar o'quvchilarning bilish faolligini oshiradi, mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. O'qituvchi tomonidan metodlarning to'g'ri tanlanishi va ularni o'rinli qo'llash boshlang'ich ta'limning samaradorligini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent, Ma'naviyat, 2008.
2. Slastenin V.A. Pedagogika. Moskva, Akademiya, 2011.
3. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent, 2016.
4. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. Toshkent, 2021.
5. <https://kun.uz>

¹ Kun.uz